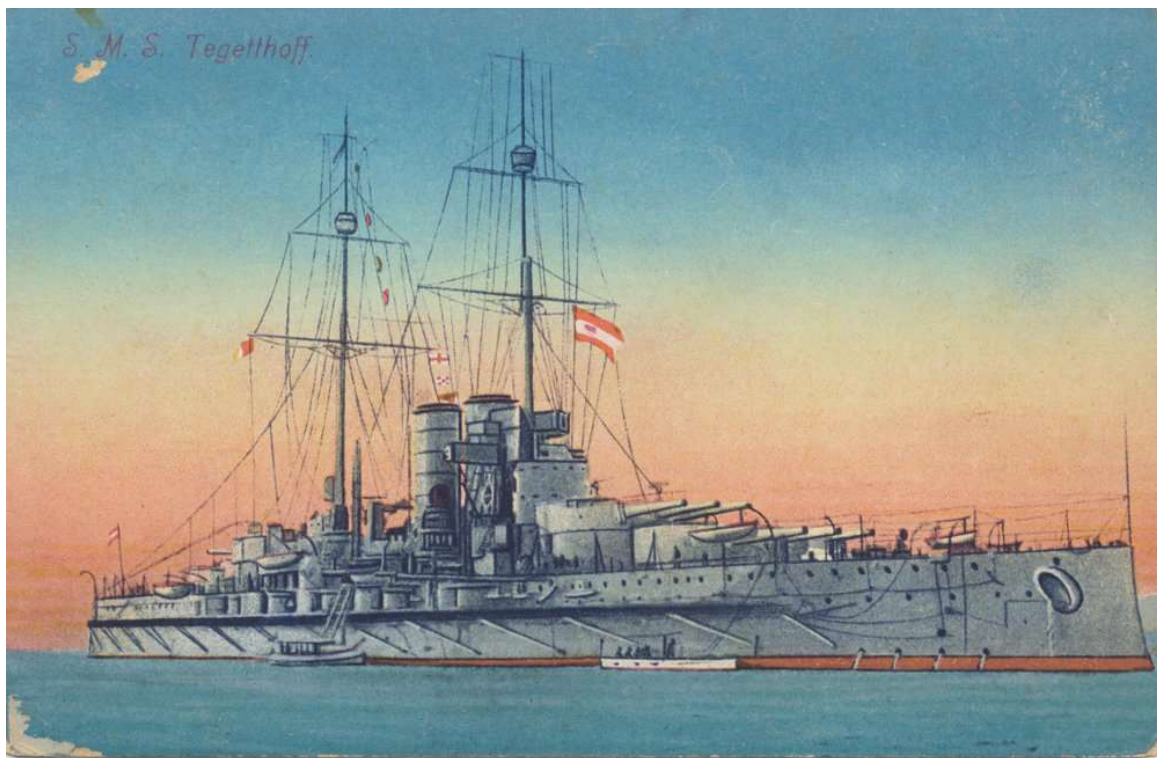

SMS Szent István - w stulecie zatonięcia pancernika.

Węgierski liniowiec w pierwszej i zarazem ostatniej akcji bojowej.

10 czerwca 1918 roku, dokładnie o godz.6 min.12, poszedł na dno, grzebiąc ze sobą dziewięćdziesięciu jeden członków załogi (czterech oficerów i osiemdziesięciu pięciu marynarzy), austro-węgierski okręt liniowy **SMS Szent István**, jeden z czterech siostrzanych pancerników typu dreadnot (dreadnought – nazwa od brytyjskiego pancernika HMS Dreadnought, który dał nazwę liniowcom tego typu) klasy Tegetthoff (Die „Tegetthoff” Klasse). Pozostałe trzy pancerniki klasy Tegetthoff to: **SMS Viribus Unitis**, **SMS Tegetthoff** oraz **SMS Prinz Eugen**.

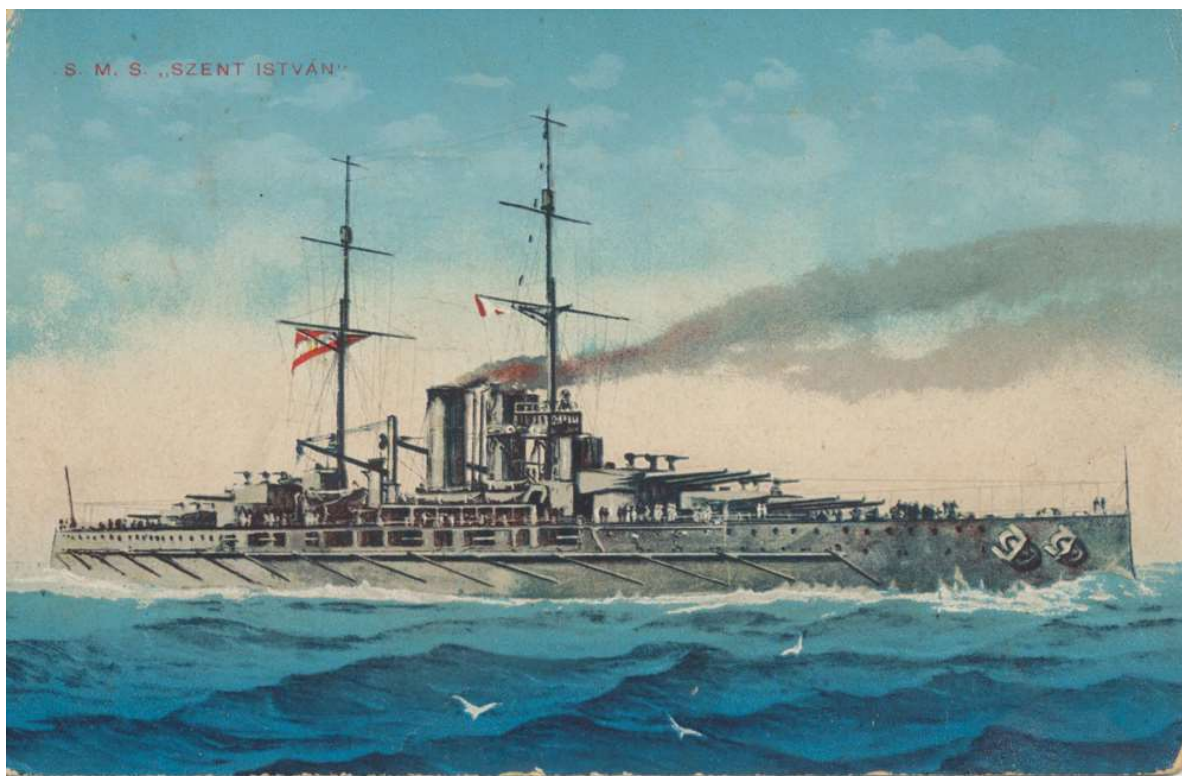

Już sama nazwa okrętu - Szent István, czyli Święty Stefan – pierwszy król Węgier, daje podstawę do stwierdzenia, iż była to de facto „węgierska” jednostka w służbie dualistycznej monarchii naddunajskiej, pod czerwono-biało-czerwoną banderą. Została zbudowana jako ostatnia (z czterech pancerników tej klasy) w węgierskiej stoczni Ganz i Spółka - Fabryka Maszyn, Wagonów i Stocznia Danubius S.A. (Danubius Villamossági-, Gép-, Waggon- és Hajógyár Rt.) w Fiume (obecnie Rijeka w Chorwacji), a więc w porcie leżącym w Koronie Świętego Stefana. Budowa pancernika została sfinansowana przez rząd węgierski z własnych (krajowych) funduszy. Wspomniane trzy pozostałe pancerniki tej klasy zostały zbudowane w Trieście, w stoczni „Stabilimeto Tecnico Triestino”.

SMS Tegetthoff dał nazwę pozostałym pancernikom tej klasy - Die „Tegetthoff” Klasse. W niektórych źródłach można spotkać inną klasyfikację tych dreadnotów, a mianowicie Viribus-Unitis-Klasse. SMS Tegetthoff wszedł do służby 14 lipca 1913

roku. Po wojnie przyznany Włochom, zezłomowany w latach 1924-25 w porcie La Spezia. Liniowiec otrzymał imię wiceadmirała Wilhelma von Tegetthoffa, wybitnego dowódcy floty austro-węgierskiej z XIX wieku, pogromcy Włochów spod Lissy w 1866 roku. Karta pocztowa, wyd. C.Fano, Pola 1915/16

Stępkę pod SMS Szent István położono 29 stycznia 1912 roku, a wodowano 17 stycznia 1914 roku. Okręt wszedł do służby 17 listopada 1915 roku, a jego portem macierzystym była Pola (obecnie Pula w Chorwacji), główna baza marynarki wojennej Austro-Węgier. Zatem operował z bazy leżącej na ziemiach Korony Św. Stefana. Okres jego służby w Kaiserliche und Königliche (k.u.k) Kriegsmarine był krótki i liczył zaledwie 937 dni. 15 grudnia 1916 roku okręt był wizytowany przez ostatniego Cesarza Austro-Węgier, a zarazem ostatniego Króla Węgier, Karola I Habsburga Lotaryńskiego (Karol IV jako król Madziarów). Los tego nowoczesnego na owe czasy (pancerniki klasy Tegetthoff jako pierwsze z okrętów będących w służbie miały artylerię główną w potrójnych wieżach prod. Škody K10 kal. 305 mm) i pięknego okrętu dopełnił się 10 czerwca 1918 roku na wodach Morza Adriatyckiego, w trakcie nieudanej akcji przerwania zapory sił morskich Ententy w Cieśninie Otranto, mającej za cel uniemożliwienie przejścia niemieckich i austro-węgierskich U-bootów z baz na Adriatyku na Morze Śródziemne. W próbie zniszczenia tejże blokady uczestniczył trzon floty Austro-Węgier (w tej liczbie: cztery pancerniki klasy Tegetthoff, krążowniki, torpedowce, kontrtorpedowce, U-booty i łodzie latające), pod komendą świeżo mianowanego na Dowódcę Floty kontradmirała Miklósa Horthy de Nagybánya, przyszłego Regenta Królestwa Węgier. Dokładnie o godz.3 min.30, w pobliżu wyspy Premuda, SMS Szent István (pod komendą komandora Heinricha Seitz vonTreffen) otrzymał dwa celne trafienia torpedami wystrzelonymi przez włoski ścigacz „MAS 15” (dowódca podoficer Armando Gori). Wybuch zniszczył obydwie maszynownie, przez dziury w kadłubie wdarły się tony wody, okręt przechylił się na prawą burtę o dziesięć stopni. Nierówna walka o uratowanie liniowca zakończyła się niepowodzeniem. O godz.6 min.12 SMS Szent István pograżył się na wieki w morskiej toni.

SMS Szent István na karcie pocztowej wyd. Druk und Verlag M. Schulz, Prag 1916. Jego wrak spoczął na dnie na głębokości 66 metrów. Pierwsza eksploracja wraku miała miejsce w 1976 roku.

Obecnie miejsce zatonięcia SMS Szent István jest traktowane jako mogiła wojenna, miejsce pamięci z zakazem nurkowania i eksploracji wraku.

Krótki pojedynek włoskiego 4. Dywizjonu Ścigaczy kmdr ppor. Rizzo z austro-węgierskim 1. Dywizjonem Pancerników (SMS Szent István i SMS Tegetthoff w eskorcie lekkich okrętów – część sił Horthy'ego) był przypadkowy. Szczupłe siły włoskie (dwa torpedowce i dwa MAS-y) akurat patrolowały ten akwen w celu ewentualnego zniszczenia jednostek transportowych, natomiast dywizjon pancerników podążał w rejon koncentracji sił austro-węgierskich. Szczęście sprzyjało Włochom, choć nie do końca, ponieważ dwie torpedy wystrzelone z drugiego MAS-a w kierunku SMS Tegetthoff spadły. Jeśli osiągnęłyby cel, byłyby to hekatomba dla CK Marynarki Wojennej.

Setna rocznica zatonięcia SMS Szent István nie jest jedynym bodźcem do niniejszego wspominku. Wpadła mi bowiem w ręce ciekawa karta pocztowa fotograficzna wysłana przez Polaka, marynarza cesarskiej i królewskiej floty, zamustrowanego na SMS Adria, do kolegi, również Polaka ze Lwowa, służącego na SMS Szent István. Krótka korespondencja z 11 listopada 1915 roku kończy się „pозdrowieniami dla całej Polonii”. Można się domyślać, że dla wszystkich Polaków z załogi „Świętego Stefana”. Adresat, imieniem Władysław, przeżył wojnę i służył w odrodzonej Polsce we Flotyli Pińskiej.

Nadawca wspomnianej karty pocztowej – marynarz z fregaty SMS Adria. Brak bliższych informacji co do tej jednostki, jedynie rok 1856 (rok wejścia do służby?)

Awers pamiątkowego medalu z brązu (Medaille der offiziellen Kriegfürsorge) autorstwa A.Hartiga z wizerunkiem Następcy Tronu Arcyksięcia Karola Habsburga Lotaryńskiego w mundurze oficerskim CK Marynarki Wojennej.

Na rewersie medalu sylwetka pancernika Die „Tegetthoff” Klasse. Dobrze widoczna artyleria główna składająca się z dwunastu dział kal.305 mm prod. Škody w czterech wieżach, w każdej po trzy armaty. Data 1914-1915.

Autor: Marek Sukiennik

Bibliografia:

1. Károly Csonkaréti, Marynarka Wojenna Austro-Węgier w I wojnie światowej 1914-1918, Wydawnictwo Arkadiusz Wingert, Przedsięwzięcie Galicja – Michał Zych, Kraków 2004

Karty pocztowe i medale ze zbiorów własnych autora.

<http://lsho-jabloniec1914.pl/aktualnoscis;sms-szent-istvan-w-stulecie-zatoniecia-pancernika,191.html>